

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "วาทกรรมในการนำเสนอข่าวชุมชนกรณีความขัดแย้งเรื่องที่ดินจังหวัดลำพูน เปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์กับสำนักข่าวประชาธรรม" นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยอิงหลักการของการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ประชากร

ข่าวกรณีความขัดแย้งปัญหาเรื่องที่ดินในจังหวัดลำพูนที่นำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และผ่านทางสำนักข่าวประชาธรรม ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2545 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2545 รวมระยะเวลา 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือการวิจัย 2 แบบ คือ

การวิเคราะห์เนื้อหา

เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอข่าวชุมชน ระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ กับสำนักข่าวประชาธรรม สื่อทางเลือกรูปแบบใหม่ โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ดูจากวาทกรรมในข่าวของสื่อทั้งสองในการให้ภาพบวกและภาพลบแก่ฝ่ายรัฐและชาวบ้าน

การสัมภาษณ์เจาะลึก

สัมภาษณ์ผู้ผลิตเนื้อหาข่าว จำนวน 3 คน ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้งเรื่องปัญหาที่ดินจังหวัดลำพูน หรือได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์จริง จำนวน 3 คน นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ จำนวน 2 ท่าน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน จำนวน 2 ท่าน แล้ววิเคราะห์ตีความ

ผู้ผลิตเนื้อหาข่าว หมายถึง เจ้าของ ผู้บริหาร หรือบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ และสำนักข่าวประชาธรรม เพื่อทราบถึงวิธีการ หรือกระบวนการคัดเลือกกำหนด

เนื้อหาในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ดินจังหวัดลำพูน และนโยบายในการนำเสนอข่าวขององค์กร

วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์หัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ได้แก่ นายอินสม ปัญญาโสภา ส่วนสำนักข่าวประชาธรรม สัมภาษณ์นางสุชาดา จักรพิสุทธิ์ กรรมการผู้จัดการ และนางสาวนันทา เบญจศิริรักษ์ บรรณาธิการข่าว เนื่องจากเป็นผู้ที่มีหน้าที่กลั่นกรองเนื้อหาข่าวก่อนการนำเสนอ จึงอนุมานได้ว่า เป็นผู้ทราบดีและเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี

ตัวอย่างของแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

- นโยบายในการนำเสนอข่าวขององค์กรเป็นอย่างไร
- ในการนำเสนอข่าวปัญหาที่ดินลำพูน มีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาอย่างไรบ้าง วิธีการ กระบวนการคัดเลือกกำหนดเนื้อหาข่าว
- ในการทำข่าวประเด็นนี้ได้สัมภาษณ์แหล่งข่าวใดบ้าง อย่างไร
- มีการติดตามประเด็นปัญหานี้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ให้ความสนใจกับเหตุการณ์นี้มากน้อยเพียงใด อย่างไร และเพราะอะไร
- มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่นี้บ้างหรือไม่ อย่างไร ได้ช่วยเหลือชาวบ้านบ้างหรือไม่ อย่างไร

ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้ง หมายถึง บรรดาชาวบ้าน เกษตรกร แกนนำชุมชนที่ถูกกล่าวหาว่า เข้าไปบุกรุกที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ หรือชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ เพื่อทราบถึงปัญหา และผลกระทบที่ได้รับจากเหตุการณ์ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการผลิต นำเสนอเนื้อหาข่าว และสุดท้ายปัญหาได้รับการแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

อนึ่ง ข้อมูลจากชาวบ้านจะนำมาเป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์กระบวนการนำเสนอข่าวชุมชนของสื่อทั้งสอง (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และสำนักข่าวประชาธรรม)

วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาจำนวน 3 คนโดยการสุ่มเลือก ซึ่งได้แก่ นายสุแก้ว พุงฟู ราษฎร ต.หนองล่อง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน ซึ่งเป็นรองประธานแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ (นกกน.) จ.ลำพูน นายถวิล ยะโสภา กำนัน ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน และนางคำ ชางเล็ง ราษฎร ต.หนองล่อง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน ซึ่งทั้งสามคนนี้ล้วนมีคติความถูกต้องร้องว่า 'บุกรุก' ที่ดินจากนายทุนที่มีเอกสารสิทธิ์

ตัวอย่างของแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

- สื่อบริการได้มาสัมภาษณ์ หรือให้ความสนใจกับเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร วิพากษ์การนำเสนอข่าวนี้ของทั้งสองสื่อ

- สื่อสามารถแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้หรือไม่ อย่างไร

- ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลประเด็นปัญหาความขัดแย้งนี้ผ่านสื่ออย่างไรบ้าง

- มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสื่อทั้งสอง (หนังสือพิมพ์ไทยนิวยอร์กและสำนักข่าวประชาธรรม) อย่างไร

- แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้อย่างไร มีการรวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อต่อสู้เรียกร้องหรือแก้ไขปัญหานี้หรือไม่ อย่างไรบ้าง

- ความคืบหน้าของปัญหาเป็นอย่างไร และจะทำอย่างไรต่อไป

นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ เพื่อทราบความคิดเห็นของนักวิชาการที่มีต่อกรณีความขัดแย้ง ความเคลื่อนไหวของนักวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อทั้งสองชนิด

วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

สุ่มเลือกนักวิชาการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาที่ดิน จังหวัดลำพูน จำนวน 2 ท่าน ซึ่งได้แก่ ดร.อานันท์ กาญจนพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ อ.สมชาย ปรีชาศิลป์กุล อาจารย์ประจำภาควิชา

นิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นผู้ที่สนใจในปัญหา
ทรัพยากรที่ดิน และยังเป็นนักวิชาการในท้องถิ่น จึงน่าจะมีความใกล้ชิดกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างของแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

-มองปัญหาความขัดแย้งนี้ว่าอย่างไร เหตุการณ์ในสายตาหรือมุมมองนักวิชาการ
มีความเป็นมาอย่างไร

-ได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาบ้างหรือไม่ อย่างไร มีการเคลื่อนไหวอย่างไรบ้าง

-มีความคิดเห็นอย่างไรกับการจัดการปัญหาของแต่ละฝ่าย

-มีความคิดอย่างไรกับการที่ชาวบ้านเคลื่อนไหว หรือปฏิรูปที่ดินตามแนวทาง
ประชาสังคมของชาวบ้านเอง

-มีความคิดเห็นอย่างไรกับการทำหน้าที่สื่อของสื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์
ไทยนิวส์และสำนักข่าวประชาธรรม เสนอข่าวครบถ้วนทุกแง่มุมแล้วหรือไม่

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เพื่อทราบความคิดเห็น และมุมมองของนักวิชา
การต่อสื่อทั้งสอง

วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

เลือกนักวิชาการในท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้านสื่อสาร
มวลชน จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ รศ.จงจิต เทียมทอง และ อ.นรินทร์ นำเจริญ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำ
อยู่ที่ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตัวอย่างของแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

-บทบาทการทำหน้าที่สื่อมวลชนของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และสำนักข่าวประชา
ธรรมเป็นอย่างไร

-ในกรณีปัญหาที่ดิน จังหวัดลำพูน มองการนำเสนอข่าวนี้ของทั้งสองสื่อว่าเป็น
อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ และการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) พาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ และสำนักข่าวประชาธรรม รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้ผลิตเนื้อหาข่าว ผู้อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้ง และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ จะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

-วิเคราะห์ตามหลักวาทกรรม ซึ่งจะดูผู้อยู่เบื้องหลังหรือผู้ที่สร้างวาทกรรมขึ้นมา กลวิธีที่ใช้ในการสร้างวาทกรรม และความหมายที่เกิดขึ้น

-วิเคราะห์แนวคิดประชาสังคม และแนวคิดการสื่อสารเพื่อชุมชน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรม และจากการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลต่างๆ ข้างต้นมาประกอบการวิเคราะห์

-วิเคราะห์ทฤษฎีการเฝ้าประตู โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ผลิตเนื้อหาข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ และสำนักข่าวประชาธรรม

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์นำเสนอข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา โดยใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ในส่วนของการวิเคราะห์ข่าวเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์กับสำนักข่าวประชาธรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ผลิตเนื้อหาข่าว ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ความขัดแย้ง นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้นำเสนอแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมาของกรณีความขัดแย้งเรื่องที่ดิน จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 2 ข้อมูลประวัติเบื้องต้นของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ และสำนักข่าวประชาธรรม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ และวาทกรรมพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และสำนักข่าวประชาธรรม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรม และวิพากษ์สื่อจากนักวิชาการและชุมชน

ศูนย์วิทยุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 สรุปเหตุการณ์ความขัดแย้งกรณีที่ดิน จังหวัดลำพูน ช่วงปี พ.ศ.2545

ช่วงเวลา	ระยะเวลา	สรุปเหตุการณ์
ช่วงก่อตัวของ เหตุการณ์	1 มกราคม 2545 - 30 เมษายน 2545	-รัฐบาลได้มีมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) 23 เมษายน 2545 เปิดทางให้หน่วยงานราชการท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บังคับบัญชา ตำรวจ จ.ลำพูน ดำเนินการจับกุมคุมขังคนจนไร้ที่ดิน
ช่วงวิกฤตของ เหตุการณ์	1 พฤษภาคม 2545- 1 กรกฎาคม 2545	<p>-บรรดาชาวบ้านในหลายตำบลของ อ.บ้านโฮ่ง อ.ป่าซาง และกิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน ถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม ด้วยข้อกล่าวหาว่า ชาวบ้านเข้าไปบุกรุก ปลูกสิ่งก่อสร้างไว้ในที่ดินของเอกชนซึ่งมีเจ้าของ และไม่ให้ประกันตัว ตำรวจพร้อมด้วยกลุ่มนายทุน ได้เข้ารีดถอนพืชผลต่างๆ เช่น ต้นกล้วย มะม่วง ลำไย ของชาวบ้าน และยังเผาทำลายทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน</p> <p>-สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) องค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) เสนอรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาการถือครองที่ดินของเอกชน และนายทุน โดยมีขอบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลและหลักฐานในการต่อสู้ทางกฎหมาย และเรียกร้องสิทธิให้แก่ชาวบ้านที่ถูกจับกุม และอาศัยอยู่ที่ดินที่มีปัญหา ชาวบ้านใน จ.ลำพูน ยังถูกจับกุมเรื่อยๆ ในข้อหาบุกรุกที่ดินรวมแล้วหลายพันคดี หากจะประกันตัวต้องใช้เงินหลายสิบล้านบาท</p>

ช่วงคลี่คลายของเหตุการณ์	2 กรกฎาคม 2545-31 ธันวาคม 2545	<p>-กลุ่มนักวิชาการ อาทิ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์, ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และคณาจารย์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ได้ร่วมกันช่วยประกันตัวชาวบ้านที่ถูกจับกุม โดยร้องขอความเมตตาจากศาลให้ลดวงเงินค่าประกันตัว ซึ่งศาลอนุญาต องค์การพัฒนาเอกชน ร่วมกับองค์กรภาคเอกชนต่างๆ นำโดยมูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ (มพน.) และคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ (กป.อพช.เหนือ) รวม 27 องค์กร ร่วมกันจัดงานผ้าป่าสามัคคี เพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือครอบครัวผู้ต้องหาในคดีบุกรุกที่ดิน จ.ลำพูน ซึ่งได้เงินเป็นจำนวน 4 แสนกว่าบาท</p> <p>-ในเดือนสิงหาคม ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ประธานกลุ่มประชาธิปไตยเพื่อประชาชน (ปขป) จัดงานประชุมระดมปัญญาแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน “ปฏิรูปที่ดินเมืองไทย เริ่มเมื่อไร ทำเมื่อไร” เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งเรื่องที่ดินลำพูน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้แนะนำให้รัฐบาลประกาศนิตินโยบายกรรมชาวบ้านบุกรุกที่ดิน จ.ลำพูน ทั้งหมด เพื่อให้ปัญหาคลี่คลาย</p>
--------------------------	--------------------------------	--

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลมติชน